II. ÉVFOLYAM PEST, 1868. 176. SZÁM. SZERDÁN, OKTOBER 7.

Megjelennek ezentul minden szerdán és szombaton.
Előfizetési ár:
Ezentul egész évre 10 frt., félévre 5 frt., negyedévre 2 frt. 50 kr.
Beigtatási díj: 6-hasábos petit-sor 5 kr., bélyegdij minden beigtatásért 30 kr.
A „nyilt-tér"-ben 4-hasábos petit-sor 20 kr.

FÜGGETLEN LAPOK

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvnyomda, 3 korona-utcza, 18. sz. a.) intézendők.

Bérmentetlen levelek el nem fogadtatnak.

Előfizetési felhivás a „FÜGGETLEN LAPOK"

f. év szept—decz. folyamára 2 ft. 50 kr.
egy hónapra . . . . . — 90 „

☞ Az uj évnegyed beálltával t. előfizetőinket lapunk további pártolására kérjük, s azon t. cz. előfizetők, kiknek megrendelése e hó végével lejár, tisztelettel felkéretnek, sziveskedjenek azt e hó végeig megujitani, hogy a lap szétküldésnél fennakadás ne történjék.

A „Független Lapok" kiadó-hivatala,
3 korona utcza 18. szám.

Szerkesztőségi iroda:
3 korona-utcza 25. szám.

Pest, oct. 6.

A „P. Lloyd" magyarázatok alá vette primás ő herczegségének alábbi közlött vegyes tanácskozmányi beszédét.

Nem vagyunk annyira érzékenyek, hogy minden félreértésben kötelezettséget lássunk értelmi helyreigazításokra, sem oly félénkek, hogy némely oldalról intézett támadásokban, a közvélemény riadóját halljuk zugni fejünk fölé.

A „P. Lloyd" azonban e tekintetben kivételes. Szavainak a közvélemény előtt oly horderőt tulajdonitunk, menynyivel az csakugyan bir. Ez okból váltunk vele nehány őszinte szót.

Feltünő az, hogy mig a vallásfelekezeti kérdésekben, a nevezett német lap, lehetőleg széles alapokon áll, s a századnak uralkodó eszméit megfelelő alakban igyekszik valósitani, a lelkiismereti és vallás szabadság terén is: liberalismusa szükkeblüvé válik, mihelyt katholikus érdekek a paritás és uj eszmék nevében, ugyanazon előnyökben volnának részesitendők.

Ugy látszik a „P. Lloyd" nem tanulmányozta eléggé az autonomikus mozgalmat, mely egy egész éven át növekedett. kisebbnagyobb gyürüzetekben, sőt tudomása sincs az elemekről, melyek papi, tehát orthodox kath. körökből inditák, a legszentebb szabadságnak ezen mozgalmát, a haladás és szabadelvüség szellemében.

Nyilt magyar őszinteséggel állithatjuk, s ezen állitásunkban a „P. Lloyd" szabadelvüsége is megnyugvást találhat; miszerint abbeli aggodalma: „mintha a kath. autonomia, csak arra való szervezet fogna lenni, hogy azzal a papság a szellemeket még jobban uralja, s hogy abból a clerikalis hatalom számára még nagyobb pöröly kovácsoltassék", teljesen alaptalan, mert az sem a papság nagy többségének kedélyében, sem az autonomikus irányzat szellemében nem gyökerezik.

A magyar kath. papság, az autonomiáért nem az alkotmányos magyar állam iránti bizalmatlanságból vagy ellenszenvből küzd, mert igaz magyar patriotismusa a haza által várja még egyházának üdvét is: hanem épen az uj alkotmány-rendszer adta politikai exigentiák tették szükségessé, az egyháznak ily formáju jogviszonylatának módositását az uj államhoz.

Ha a régi alkotmány a 48-as éveken túl is felállandott, egyetlen kath. embernek sem jut vala eszébe ily egyházfüggetlenségi mozgalmak megindítása.

De őszintén szólva, nem látunk még logikai összefüggést sem a „P. Loyd" által táplált fogalmáról az autonomiának.

Ha autonomia, miként lehetne az a papság túlhatalmának bástyája, s ha a világi elem liberalis alapokon vezettetik be épen a nm. kath. püspöki kar által az egyházügyek befolyásába, ily szervezet mellett, hogyan birhatna a papság még nagyobb uralmat a szellemek fölött?

Vajjon az összes szellemi világot érti-e tisztelt laptársunk, vagy csak a kath. hivek szellemeit?

Ez utóbbi esetben némileg igaza volna, a mennyiben t. i. az autonomia által lényegileg emelni, fokozni akarjuk a vallásos hitet, mely vallásos hit, kath. vallásunk szelleme szerént, az egyház által előnkbe szabott hitelvek és tanok elfogadásán és tiszteletén alapul. De ez nem leigázása az elméknek, s mert a hit nálunk annyira szabadakarati cselekvény, hogy annak csak az veti alá magát, a ki akarja.

Nincs tehát itt értelme, a lelkismereti kényszernek sem.

Ugy látszik azonban, mindezen téves felfogás a primási beszéd egynémely gondolatsorából keletkezett. Legalább azt kell gondolnunk, olvasva a támadást, melyet a „P. Loyd" ugyan csak primás ő herczegségének beszéde ellen intéz.

A „P. Loyd" azt olvasta ki a haza főpapjának szavaiból, mintha a nevezett főpap bizalmatlan lenne a parlamentaris állam, tehát azon alkotmány iránt, melyet a nemzet törvénye, s az egyház unctiója szentesitett. Nem tagadjuk, hogy lehettek a papi körökben is, mint a világi körökben szintén nagy számmal voltak, kik rokonszenvüket a régi alkotmányrendszer iránt nem tudták megtagadni. De ezen állapot lélektani okokon alapult inkább mint politikai aberration. Ragaszkodás volt az a történelmi hagyományokhoz, a mult szenvedés és dicsőség emlékeihez.

Mióta azonban a koronázási eskütételt az egyház nem csak a király és nemzet reszéről, hanem indirecte az egyház önmaga részéről is befejezte: a kath. papság egész zöme utógondolat nélkül fogadta el s tiszteli a parlamentaris alkotmányt.

Midőn hazánk köztiszteletü herczegprimása a parlamentáris államot érintésbe hozza, nem akar egyebet, mint jelezni azon közjogi változást, mely az uj államban létrejött, s mely az egyházi és állami kapocsra visszahatással van.

Oly érintés, mint a haza herczegprimásaé, protestans oldalon is akárhányszor előfordul, sőt oly merev elszigeteltségekben mutatkozik a parlamentáris cultusminiszter iránt, mely kath. oldalon mind ekkorig nem tapasztaltatott.

A „P. Loyd" teljes bizalommal lehet a kath. autonomia szabadelvü és hazafias szelleme iránt.

Erre mind nemes szellemü primásunk, mind pedig az összes fő és alpapság, nem különben az országosan tisztelt világi kath. értelmiség biztos garantia. Minek kapcsán méltán elvárhatják a katholikusok a „P. Lloyd" önzetlen szabadelvüségétől, hogy a messzeható nagy munkában, ő is támogatást fog nyujtani.

A kath. papság helyzete hazánkban.

VI.

Pest, oct. 5.

Eléadván a segédlelkészek jelen helyzetének tarthatlanságát, hátra volna még a gordiusi csomó megoldása, — a forrásnak kijelölése t. i., melyből az epedő munkások számára enyhülést lehetne szerezni.

Nem rendelkezünk varázsvesszővel, hogy a sziklából élővizet fakasztathatnánk; — de vigasztalásunkra szolgál, hogy erre nem is lesz szükségünk; mert a keresett források már léteznek; csak a zárkövet — mely azokat részben elfödi, részben más irányba kényszeriti — kell elhengeritnünk és reájok mutatnunk.

Minthogy azonban ez ügy a működő, fáradozó összes papság közösügyét képezi: idevonatkozó nézeteink eléterjesztését azon alkalomra kell halasztanunk, midőn a plebánosok helyzetének rendezéséről szólandunk. Mondjunk el ezuttal egyet-mást a dispositiókról.

Az eddig szerzett tapasztalatokból itélve, ugy látszik; hogy e tárgyra, mint átalán minden egyébre, mi tisztán a káplánok ügyének tekintetett, a legtöbb megyében igen kevés gond fordittatott; — pedig ez is megérdemelné, hogy tanulmányazására a püspökmegyei hatóságok valamivel több időt figyelmet forditanának. — Sok kellemetlenséget lehetne e téren is megelőzni, sok visszaélést megszüntetni, és a mi fődolog az egyház számára sok előnyt biztositni.

Tagadhatlan, hogy a végeredményt tekintve, az ifju áldozárra nézve nagy előnynyel jár; ha a megye minél több, egymástól távoleső vidékén fölváltva működhetvén segédlelkészi minőségben, ismerni tanulja minden táját, annak egymástól sokban különböző természetü, szokásu lakosait; — többidős, tapasztalt lelkipásztorral jövén érintkezésbe, alkalma lehet az emberismeretben magát gyakorolni, és a müveltebb tudományosabb főktől rövid idő alatt sok olyasmit elsajátitni, mit a könyvekből nem lehete megtanulni, s minek önerőnkből csak hosszu évek tapasztalata után juthatunk birtokába; — mit közönségesen élet-bölcseségnek szoktunk nevezni. S ez nem megvetendő nyereményül tekinthető egy ifju áldozárnál. — A legkülönbözőbb természetek tanulmányozása emberösmeretre vezet; — S kinek van erre nagyobb szüksége, mint a lelkésznek? — A gyémánt köszörülés által nyeri átalán ismert nagybecsét: az ifjunak jelleme a legérdekesebb jellemek kel való érintkezés — néha egy kis surlódás által könnyebben képződik oly férfiassá, oly szilárddá, minőnek — kivált korunkban — egy lelkészben lennie kell.

De midőn ezt elismerjük, állitjuk: nem lehet kifejezést nem adnunk a méltányosság egy sürgős kivánalmának, — addig is, mig a várva várt reform alakulások napvilágot látnának.

A segédlelkész az eddigi nyomorúságos dijazás mellett, — mint azt világosan kimutattuk — legsürgősebb szükségeit sem födözheté hivatalával összekötött jövedelméből; még kevésbbé juthatott a helyzetbe, hogy nem várt esetre valamely igénytelen összegecskét megtakaritható volna.

Ily állapotban — minden felleg nélkül a láthatáron, — egészen váratlanul lecsap a dispositió villáma; — föltéve hogy sem a plebános, sem a káplán nem hivta föl a püspöki hatóság jupiteri haragját.

A villám a levegöt tisztitva, jótékonyan hat az élő világra: a dispositió is kellemes hatásu, szivesen látott vendég lehet akár hányszor vagy egyik, vagy másik, vagy mindkét félre; — de ha még oly kedves is, átvarázsolhatja-e ez a szegény káplán nyomoruságos financzialis status-quo-ját? Nem hiszünk egy dispositiónak oly büverejében, mely hajlandóvá tudna tenni csak egy hitelezőt is a kölcsönadásra — pedig hát voltaképen — amit mondanunk is alig szükséges — erről volna most szó. Ám miként származtassa át magát és holmiját uj helyére a szegény káplán? — Ő maga elmehetne per pedes is, főleg ha nincs messze — gondolhatja egynémely zöldágra-jutott halandó. — De hát az igénytelen gúnyát, gönczöt, ládát, vagy ha valami becsesebb butorra is szert tett már — csak nem kötheti hátára, fogadnia kell valami fuvaros félét. — Igen de miből? tartson tán árverést? — ugyan ki adna az ő pár tankönyvéért és breviariumjaért valamit? — Kérjen kölcsön a plebánostól? — gyarló menedék; — hisz a plebános sokszor maga is elfogadná, ha valaki megkinálná kölcsönnel, — s aztán e kölcsönt kitüzött időben vissza is kellene fizetni, mert ad graecas calendas kölcsön venni egy áldozárnak állásával nem egyezik meg, legkevésbbé akkor, midőn a főpapság, az egyház elég vagyonnal rendelkezik.

De miért fejtegessük tovább a dolgot, midőn annak ugy is csak egy nyitja van, melyhez a kulcsot megadni a hatóságnak oly könnyen teljesithető kötelessége? — És e kulcs a dispositióhoz mellékelendő utiköltség. A mennyiség arányát könnyü volna kidolgozni a püspök-megye minden vidékét illetőleg; az árhullámzás okozta különbözetet pedig utólagosan pótolni. — Vannak megyék, melyekben az utiköltséget utalványozza ugyan a hatóság; megkivánja azonban, hogy az illető folyamodjék. E folyamodványt bevárni egészen fölösleges már csak azért is, mert meglehet, hogy csupa szeméremből ép azok nem veszik igénybe a kedvezményt, kik arra leginkább rá vannak szorulva. — Minélfogva az egyenlőség, az igazság helyre állitása szempontjából is legegyszerübb, leghelyesebb volna az áthelyező irat mellé — mint már fönnebbb kifejeztük — az utiköltséget mellékelni, (különösen, ha valakit a megye egyik széléről a másikra tesznek át, vagy átalában valamely távolabb fekvő vidékre.) — minden tekintet nélkül arra: adott-e a káplán okot a dispositióra vagy nem? — nem lévén czélra vezető pénz-büntetéssel sujtani oly egyént, ki anyagilag a legszükségesebbekkel sem rendelkezik; — nem lévén czélszerü öt oly helyzetbe hozni, hogy álutakon igyekezzék hozzájutni ahoz, mit alig nyerhet el, ha helyzetét egész meztelenségében elétárja az illetőnek, kinek segélyét igénybe venni akarja; — az meg épen illetlen volna, hogy mások kegyelem segélyére szoruljon akkor, midőn — ismételjük — az egyház elég vagyonnal rendelkezik,

Egy esetet még csak tudnánk képzelni, melyben a hatóság megtagadhatná az általunk sürgetett illeték kiadását; és ez eset az volna, midőn a kezdeményező nem a püspöki hatóság, hanem a plebános. — Ha a plebános bármi oknál fogva elégedetlen volna káplánjával; ha a természet eltérésénél fogva nem volna képes vele testvéri egyetértésben élni: ily esetben — nem kétkedünk — szivesen alávetné az magát az áttételi költségek födözésének, csakhogy ne legyen kénytelen oly egyénnel hivataloskodni, kinek müködése semmikép sem hozható harmoniába az ő szokásos eljárásával, kinek életrendje egészen eltér az ő házi szabályaitól. Ezen eljárást, — habár nem iditványozzuk is — tudnók érteni; mert tagadhatlan, hogy ily rendszabálynak bizonyos tekintetben meg volna az a jó moralis hatása, hogy a nyugtalankodó elégedetlen szellemek nem terjesztenének föl annyi alaptalan vádat a dispositió elömozditásának czéljából mint eddigelé; és a püspöki hatóság az ily kérelmekre vesztegetett időt hasznosabb dolgok tanulmányozására és elintézésére szentelhetné.

A gyenge hajtás könnyebben hajlik, mint a vén ág. — Az ifju természete rendesen könnyebben enged a külbenyomásoknak, mint az idősebbé; — egy ifju a szerénységnek legdrasztikusabb megsértése nélkül, nem kivánhatja, hogy az ő hajlamaira különös figyelem fordittassék, hogy az idősebb pályatársak őhozzá alkalmazzák magokat; egészen ellenkezőleg neki kell alkalmazkodnia a körülményekhez: — mig ellenben egy idősebb, szokásaiban már — ugy szólva — megcsontosult egyén ritkán képes természetét megtagadni. De hátha az ifjabb pályatárs természeténél — és nem a jóakarat hiányánál fogva — képtelen az alkalmazkodáshoz; quid tunc?

Ennél fogva idevonatkozólag az volna szerény véleményünk, hogy a hatóságnak a dispositióknál mindig szemelött kellene tartani az egyének tulajdonait is — még pedig amint fönnebbi megjegyzéseinkből kitünik, nem annyira a káplánok, — mint inkább a plébánosok iránti tekintetből, leginkább pedig azért, hogy minél ritkább legyen — ha lehet soha elő ne forduljon — a botrány, mit az oltár szolgáinak egymás iránti szeretetlen magatartása, idegenkedése, — hogy ne mondjuk rejtett, — de soha egészen el nem titkolható, — vagy épen nyilvánossá vált viszályos élete a hivőknek nyujt, még pedig az emberi természet gyöngeségénél fogva sohasem egyedül az egyéneknek, hanem ami fődolog, hivatalos müködésöknek, s igy közvetve a hivek lelki üdvének, sőt magának a vallás iránti tiszteletnek kiszámithatlan kárával. — Ez a fődolog; — ez az ok, amiért e kérdés lelkismeretes tanulmányozását a hatóságok oly sürgös kötelességének állitottuk. — Nem mulaszthatjuk el itt azt is megjegyezni, hogy a dispositióknál nem volna szabad a rokon- és ellenszenvnek tágas tért nyitni, — mérvadóul a fönnebb emlitett tekintetek mellett, — néha fölött — mindig a tehetség volna tekintendő.

Különösen a székvárosokban, hol a növendékpapság is hallgatja, figyelemmel kiséri a szónoklatokat, és pedig nem pusztán az eszmékért, miket szerzőkben is talál, hanem gyakran főleg a jó előadás, és helyes taglejtés elsajátithatásaért, ily helyeken nem a kegyenczek volnának összegyüjtendők, hanem a legtehetségesebb — s amennyire lehet — a szónoklatra hivatott egyének. — kisebb mérvben ugyanez áll a müveltebb lakossággal biró más városokra, — és ezek közt különösen azokra nézve; melyekben a testvérfelekezetek is jelentékenyen vannak képviselve. — Ezen helyekre békülékeny, finom, müvelt egyének volnának kiszemelendők — kikre minden körülmény közt büszkeséggel tekinthetne és mutathatna, mint példányképekre, hiveink nyája.

A müvelt közönség korunkban már nem elégszik meg az igazságok egyszerü elsorolásával, nem a száraz érvelésssel sem; — ezekkel — ugy gondolja — elég baja volt az iskolákban; — neki az érvelés csak kellemes, müvelt modorban tetszik. Müvelt közönségünk ma már sokat helyez a hang — és taglejtés kifogás nélküli, szabályossága — és kerekdedségére, szóval a szónoklat magasabb kivánalmaira; s ha a szónok az emlitett előnyökkel nem rendelkezik; beszéljen bár a legnagyobb, legszentebb igazságokról; legyen bár beszéde a legszigorubb kritika szabályainak megfelelőleg kidolgozva: ő mégsem fog hatást előidézni, — legalább nem a kellőt — s nem fogja kielégithetni közönségének igényeit. — Állitásunk igazolására hivatkozunk-e az ország b. cz. herczeg primásához pár év előtt, egy jeles böjti szónok kijelölése tárgyában benyujtott petitióra? Elénken áll emlékünkben az esemény. — Szabad-e a közönség e gondolkozásmódját szemelől tévesztenünk? — E kérdésre csak egy feleletet adhat, ki a dolog fölött elmélkedett; és e felelet igy hangzik: nem. És miért nem? — mert azt tiltja az egyház érdeke. Ne hivatkozzék senki az apostoli és átalán régi időkre. — Az apostolok helyzete kivételes volt; a régi idők elmultak. Nekünk ugy kell tekintenünk az életet, a mint az előttünk áll: nem pedig ugy, a hogy egyik-másikunk óhajtaná. . . .

De ki tehet róla, ha nincsenek jó szónokaink? — mondja valaki. — Sokat lehetne erről szólni; — ezuttal csak azt állitjuk, hogy a tehetségek nem hiányzanak: de nincsenek kiképezve.

A seminariumi képzésről más alkalommal fogunk szólni. — Az áldozárokra nézve, mibe kerülne az egyháznak ha évenkint pár egyént utaztatnék a müvelt világ legjesebb városaiba? mibe kerülne, ha a szónoklat hazájába, és különösen annak székhelyére Párisba évenkint 2—3 egyént küldetnék, a legjelesebb szónokok hallgatása és tanulmányozása végett? Azt megjegyezzük is fölösleges, hogy itt ismét nem patrociniumnak kellene a főszerepet játszani: hanem az egyének tehetsége és hajlamának a szónoklatra. — Igy talán az emlitettük-féle folyamodványokat is meglehetne előzni.

Legyen szabad czikkünket azon kérdéssel befejeznünk: mit kíván az egyház érdeke? — Vegyék figyelembe azok is, „quos spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei:“ mit kíván az egyház érdeke?

Pest, oct. 6.

Az egyesült haladó pártok győzelme Spanyolhonban ez idő szerint minden egyéb eseményt háttérbe szorit.

Magától értetődik, hogy a napi-sajtónak külön irányu képviselői e győzelemmel szemben politikai szinezetük szerint külön-külön állást foglalnak el.

Hogy a szabadelvü pártok e győzelemnek europaszerte örvendenek, annak van értelme; annyival komikusabbaknak tetszenek azonban ama külföldi lapok, melyeknek jó szájizt kell mutatniok a keserü pilulához, ama lapok, melyeknek hivatalos feladata szabadelvüséget szinlelni, hogy ekként palástolva a butaságot mindenütt védelmezhessék, az igazságot minden alkalommal lábbal tiporhassák, és a valóban szabadelvü embert, a hol csak lehetséges, ágyonfojthassák; és ily lapokra világszerte akadhatunk, nem is szükséges messzire körültekintenünk.

Hisz ha a spanyol nép nem dynastikus érzelmü, a mint a mozgalom főszerepviselői ezt legalább felteszik; ha továbbá a főszerepelők a spanyol népet sem a következhető tronvillongások elől, sem egy uj dynastiának tán még zsarnokiasabb kormánya elől biztositani nem tudják; ha végre Europa hatalmai Spanyolország belügyeibe már amugy sem fognak avatkozni: akkor mirevaló az idestovakapkodás? akkor miért nem mondják ki e soi-disant szabadelvü és meg nem vesztegetett lapok, hogy jobb lesz ma mint holnap Spanyolhonba azon kormányformát behozni, mely a szabadságot legkevésbbé sem veszélyezteti?

Ámde ezt kimondani az elhirhedett szabadelvü lapoknak már nem lehet; az ilyféle szabadelvüségre már nincsenek felhatalmazva; pedig kár. A franczia sugalmazott lapok e részben már bátrabbak; ők már azon gondolattal is megbarátkoznak, hogy bizonyos constellatiok közt a köztársaság létrejövetele Spanyolhonban tán nem is volna oly veszélyes, a mint látszik; hisz ezen kormányforma, igy okoskodnak az imperialistikus chauvinisták, legalább tért engedne ut exemplum docet holmi decembristikus államcsinyre. A mi pedig Bismark gróf hiveit illeti, ezek meg plane a forradalmi párt segedelmével szeretnék, mondja Usedom, a zsarnokságot világszerte megalapitani. Hát még az orosz zsarnokok? Tán nem hirdetik nyiltan, hogy ők bizony az amerikai köztársaság közremüködésével akarnák a despotiát legalább is Europa keleti felében meghonositani? Ha tehát a szabadelvü párt csakugyan már annyira elfajult, hogy a zsarnokság őt európaszerte aljas czélok elérésére felhasználni tudja, akkor mondjuk ismételve, miért nem tanácsolják széles e világnak elhirhedett lapjai az ideiglenes spanyol kormánynak, hogy igyekezzék az egybehivandó népképviselők által a köztársaságot mielőbb proclamáltatni? Hisz ez csak vizet fogna hajtani az europai szabadságellenes elemek malmára?

Persze mi, kik függetlenek vagyunk, ilyesmit nem teszünk; először azért nem, mert embertől, ki valamely ország szabadságáért tettleg harczolt, ilyen tanácsot tán nem is venné fel a világ tréfának; másodszor pedig azért nem, mert a spanyol vezértábornokok czéljait meglehetősen ismerjük és ennek folytán a köztársaságot ha proclamáltatnék is, ez idő szerint Spanyolhonban tartósnak nem itéljük. Jöhet ott egyébiránt létre bármily kormányzat; mindaddig mig egyes tábornokok, a felkeléshez most már hozzászokott katonaság segitségével a kormánynyal szembeszállhatnak, nincs ott kilátás nyugalomra; épen ezért nem is tartjuk tulzottságnak hogy Montpensier herczege ily körülmények közt némi tartózkodással viseltetik a megürült spanyol trón elfogadása iránt, és hogy a portugali dynastia sem lehet igen hajlandó, a nyugalmat, melynek eddigelé a kis Portugaliában örvendhetett, azon nyugtalansággal felcserélni, mely az unio folytán a nagy iberiai félszigeten előreláthatólag be fog következni; mert szemben egyrészt a carlistákkal, kik Spanyolhonban körülbelül az ó conservativ pártot képviselik, és másrészt a republicanusokkal és a lázadás szellemétől áthatott soldatescaval, nem igen könnyü lesz a boldogulás.

Különben a spanyol forradalomban közelebbről érdekelt franczia kormányra, a mint látszik még a köztársaság proclamatiója sem mérhetne borzasztóbb csapást, mint ha Montpensier herczege spanyol királylyá kikiáltatnék; mert Lajos Fülöp fia kétségkivül szabadabb elvek szerint kormányozná Spanyolországot, mint Lajos Fülöp tettleges trónutóda ez időszerint Francziaországot kormányozza; de ez eshetőséggel most már foglalkozni nem volna sem időszerü sem háládatos munka. Erről tán majd legközelebb.

Boskó Lajos.

A vegyes tanácskozmány a kath. autonomia ügyében oct. 1-jén délután 5 orakor nyilt meg és fél 7-tig tartott. Az értekezleten megjelentek a meghivott világi tagok egy-kettő kivételével, s az elnöki szék elfoglalása után a primás ő herczegsége a gyülést következő beszéddel nyitott a meg:

Tisztelt tanácskozmány! Magyarország története nyolc évszázadon keresztül oly érdekes és tanulságos problemát oldott meg, a melyre én ezen a széken jogos önérzettel hivatkozhatom.

Hazánk multja ugyanis fényesen bebizonyitotta, hogy midőn a társadalom keresztény alapokon nyugszik, — az állam és egyház nem csak ellentétet nem képeznek, de sőt utalva vannak egymásra, miszerint a társadalmi rendet, a népek boldogságát, s az emberiség nemesedését, kölcsönös támogatással eszközöljék. — Történetünk igazolta, hogy a kath. egyház, a magyar nemzet alkotmányos fejlődését, anyagi és szellemi haladását, s a közszabadságot nem csak nem gátolta soha, — sőt erkölcsi sulyával s egyházi sanctiójával a nemzet és korona jogait mindig egyenlő részrehajlatlansággal oltalmazta. — Valamint a kath. egyház mellett a nemzetnek keresztény alapokon nyugvó institutiói folyvást szabadon fejlődhettek a kor és viszonyok igényei szeriut, ugy viszont az állam mindig tisztelte az egyház törvényeit és alkotmányát, és nemcsak respectálta, hanem a haza köztörvényeinek oltalma alá is helyezte azon határokat, melyeken tul a lelkiismeret szabadságának országa, a független egyház hatósága kezdődik. S ez a normalis állapot minden államban, hol a szabadságnak tiszta fogalma uralkodik. Tanusitja ezt majd minden világrész. A katholika egyház saját jogkörében élve, nem akadályozza sehol, hogy a népek mindenütt azon alkotmányformákat, s azon polgári institutiókat használhassák, melyek helyzetüknek, s culturai fejlettségüknek megfelelnek.

Hol az állam-hatalom az egyház rovására akar terjeszkedni, hol a közszabadság vagy haladás ürügye alatt a vallásszabadság megtámadtatik, ott vagy a társadalom beteg, vagy a kormányzás alapjául oly tévtanok szolgálnak, melyek a társadalmat minden erkölcsi és értelmi haszon nélkül, a viszályok és surlódások kilábalhatlan tömkelegébe sodorják. — Ősi alkotmányunk dicsőségére legyen mondva, hazánkban az állam és egyház között sz. István első királyunk óta a kölcsönös viszony sarkalatos elveire nézve összeütközés nem történt.

A kath. egyház minden téren, hova befolyása terjedt, minden körülmények közt, s minden kitelhető áldozattal mindig a nemzet, a haza javára törekedett forditani azon eminens állást, melyre az alkotmány helyezte, s azon javakat, melyeket a lelkes alapitók gondjaira biztak. — A magyar kath. clerus magatartása századokon keresztül tanusitá, hogy szivében az egyház és haza érdekei identificálva vannak, és törvényes hüséggel mindenütt első sorban volt látható, hol akár a haza és alkotmány megmentése, akár a nemzet szellemi élete forgott kérdésben. — Azon tusát is, melyet a reformatio támasztott, s mely az 1790, 26-dik törvenyczikk által befejeztetett, a kath. egyház nem az állam ellen, hanem az állam segélyével önfentartási szent jogánál fogva s a gondjaira bizott üdvözitő szent hit nevében vivta.

De a vallásos hüség, mely a nemzet nagy többségét a kath. egyház kebelében megőrizte, nem némitotta el a nemzeti egység érzelmét, — s a kath. egyház azon szeretet nevében, melyen épül, testvéri békét s hazafiui összetartást hirdet a hon minden fiai és azon felekezetek irányában is, melyek kebeléből kiváltak. A zavartalan társadalmi béke bizonyitja hazánkban, hogy a kath. egyház valamint saját jogaihoz s létének feltételeihez határozottan ragaszkodik, ugy jogait más felekezeteknek rövidségével terjeszteni nem akarja, s egyedüli követelése az, hogy valamint ő sértetlenül megtartja és tiszteli a törvényeket, melyek más vallásfelekezetek autonomiáját minden beavatkozás ellen biztositják, ugy viszont az ő jogai is mindenki által tiszteltessenek.

Különös és sajátszerü helyzetbe hozta hazánkban a kath. egyházat azon körülmény, hogy az egyház Feje első sz. királyunkat s annak törvényes utódait személyesen, az Apostoli czim mellett, lényeges egyházi kiváltságokkal felruházta. Ezen kiváltságokból fejlődött ki idők folytán azon terjedelmes hatalom és befolyás is, melyet fejedelmeink az Apostoli korona nevében az egyházi ügyekben s kivált az egyházi javak és alapitványok felett mai napig gyakorolnak. — Hogy mind e hatalom és befolyás nem a legfőbb királyi felügyeleti jog egyszerü corollariuma, tanusitja a protestans hitfelekezeteknek, egészen különböző törvényes állása, melynél fogva azok ugyanazon legfőbb fejedelmi felügyelés mellett egyházi és iskolai ügyeikben tetemesen nagyobb hatáskörrel birnak, alapitványaikat pedig teljesen korlátlanul kezelik, a mit én is csak helyeselni tudok.

Azon szoros viszony, mely a Király apostoli jagainál, s egy részben a nemzet többségének katholikus vallásánál fogva is a magyar állam és a kath. egyház között alakult, kétségkivül leginkább az állam előnyére szolgált, mig ellenben az egyházat tulzott mértékig gyámsági függésbe hozta. E viszonyt azonban s még magát a gyámságot is elviselhetővé tette ősi alkotmányunk azon formája, melynél fogva a Fejedelem az apostoli jogok alá vont ügyek közvetitésére szolgáló organumokat tetszése szerint választhatá katholikus férfiakból, kik minden fontosabb kérdésben meghallgatni tartoztak azon kath. egyházi bizottmányt, mely az ország primása elnöksége alatt a kath. ügyek érdekében, s különösen az alapitványi javak felügyeletére a kormány mellett felállitva volt.

Az 1848 dik évi átalakulás ezen kormányformát lényegesen módositá, s a kath. egyházi bizottmányt megszüntette. A parlamentaris majoritások változó uralma mellett nem lehet a Fejedelemnek mindig biztosan módjában a cultusügyek kezelésére katholikus vallásu egyént választani, kire egyszersmind az apostoli jogok kezelését is ruházhatná, s igy a kath. egyház sem támaszkodhatik többé biztosan azon garantiákra, melyek előbb talán tulzó függése daczára megnyugtatták. Ehez járul az 1848 20-dik törvényczikk. Ha az egyenlőség elve, melyet e törvény megállapit, azt jelenti, hogy az állam a törvényesen bevett vallásfelekezetek között nem teszen többé különbséget, ugy viszont a kath. egyháznak ugyanazon egyenlőségi elvnél fogva joga van követelni azt, hogy neki is adassék meg az állam irányában azon autonomia és függetlenség, melynek a két evangelikus, s a görög keleti egyház van birtokában, s követelni azt, hogy a legfőbb felügyelet jogának terjedelmére nézve ezekkel egyenlő lábra állittassék.

S ezen gondolat és vágy oly közel fekszik mind alkotmányos átalakulásunk igényeihez, mind a magyar nemzet autonomikus hajlamaihoz, hogy ezen törekvés a katholikus közönségben már 1848-ban nyilvánult, s alkotmányunk helyreállitása óta ismét megujult, ugy annyira, hogy hazánk különböző vidékein gyülések is tartattak, melyek a fennemlitett 20-dik törvényczikk nyomán a kath. egyház autonomiájának és függetlenségének eszközlését sürgették, s egyszersmind azon óhajtásnak adtak kifejezést, miszerint ez autonomia gyakorlatában a világi hiveknek is az egyház szerkezetével megfelelő befolyás engedtessék. Ezen eszmét a magyar püspöki kar, valamint 48 ban, ugy most ujabban is felkarolta.

Az egyház főpásztorait ugyanis a legnagyobb örömmel tölti el, midőn tapasztalják, hogy az egyháznak vallásos buzgalmu világi hivei oly nagy lelkesedéssel kelnek egyházuk jogainak és függetlenségének védelmére; s a magyar kath. clerus a hitélet legmagasztosb vivmányának tartja, ha az egyházi munkásság üdvös terén, a nemzet erkölcsi és szellemi nemesitése érdekében a sorakozott világi hivek támogatását s közös fáradozását megnyerheti.

A katholikus közérzületnek vélt tehát a magyar püspöki kar eleget tenni, midőn oly tervnek megfontolása, és megállapitása végett egybegyült, mely a kitüzött czélnak az egyház isteni szervezete és alkotmánya szellemében megfeleljen. E terv készitése körül mindenek előtt az anyaszentegyház isteni alapitója által változatlanul rendelt egyházi kormányzat sarkalatos elveit kellett szem előtt tartanunk, melyeket meg nem ingathatunk azon kapcsok megsértése nélkül, melyek bennünket az egyetemes világegyházhoz s annak szentséges Fejéhez füznek. Tekintettel kellett lennünk a legfőbb fejedelmi felügyelési jogra, valamint különösen azon apostoli jogokra, melyek törvényes királyaink személyére ruháztatván, senkire másra át nem ruházhatók.

S ezen mellőzhetlen határok közt megkisértettünk oly tervet létrehozni, mely a világi elemnek minden őt megillető téren a legszélesb mérvben gyakorlati befolyást nyujtson.

A clerus nem tanusithat nagyobb önzéstelenséget és bizalmat, minthogy a kijelölt körben hozandó intézkedések elhatározása körül a világi elemnek tulnyomó arányt és számsulyt enged. De csak is a kitüzött határok közt járulhatott a magyar püspöki kar e terv elfogadása által oly szervezethez, mely eddig a kath. egyházban sehol a világon nem létezett. S ezen terv foganatositása által véltük a kath. autonomiát oly formában, mint azt a világi hivek az egyház szellemében óhajthatják — leggyorsabban életbeléptetni.

Mielőtt azonban e végett a püspöki kar az apostoli Király helyeslését kikérte volna, szükségesnek tartotta az országgyülés katholikus tagjai közül tanácskozmányt hivni egybe, s a fennforgó kérdésben bölcs nézeteiket s támogatásukat kikérni. Ez tehát a cél, melyért az általam az egyház és haza nevében legszivesebben üdvözölt s igen tisztelt gyülekezetet ide fárasztani bátorkodtunk. Midőn tehát e nagyszámu szives megjelenésért előre is forró köszönetet mondok, méltóztassanak, esedezem, a szőnyegre hozott tárgyat tanácskozás alá venni.

Utána Deák Ferencz felkelt és következőképen fejezte ki véleményét:

Örömmel, tisztelettel üdvözlöm egyházunk főpapjainak azon szent szándékát, hogy hazánkban a római katholica egyház autonomiáját igyekeznek létesiteni. Az egyház főpásztorai vették, magas hivatásukhoz képest, kezeikbe a kezdeményezést; az autonomia tervezetéről részletes javaslatot készitettek, s azt most e tanácskozmány elé terjesztve, hogy e fontos tárgy feletti nézeteinket mi is előadhassuk.

Megtiszteltetésnek tekintem én saját személyemre nézve, hogy e tanácskozmányba meghivattam, s a főméltóságu herczeg primásnak e meghivásért köszönetet mondok, és az által vélem leginkább visszonozhatni a bizalmat és megtiszteltetést, ha tartózkodás nélkül mondom el teljes őszinteséggel nézeteimet.

Vallásunk alapelve a szeretet. Krisztus vallása a szeretet vallása, s e szent elvhez hütlenek soha és senki irányában nem lehetünk. Mi, hazánk római katholicus vallásu polgárai, egyháziak ugy, mint világiak, nem akarhatjuk, hogy egyházunk más egyházak felett hatalmat gyakoroljon; mi másokat elnyomni nem akarunk, nem akarjuk, hogy az állam minket más egyházak fölé emeljen s kiválólag pártoljon; de azt sem akarjuk, hogy gyámkodjék egyházi ügyeink felett, azokat saját hatalmával intézze, s minket gyámkodása mellett azok törvényszerü rendezésében hatalmával gátoljon. Mi az államtól csak az oltalmat kivánjuk, melyet az államban létező minden hitfelekezet joggal kivánhat. Tiszteletben tartjuk az állam törvényes hatalmát, de egyházunk ügyeinek szervezésére és vezetésére nézve szabadságot és egyenjoguságot kivánunk, és független önállást. Ebből áll a római katholica egyház autonomiája, melyhez jogunk van, s melyet elérni törekszünk.

E fontos czélnak elérése s megszilárditása egyesült erőt kiván, s kölcsönös türelemmel és keresztényi szeretettel párosult közreműködését egyháziaknak és világiaknak. Isten oltalmazzon attól, hogy a katholica egyház világi és egyházi tagjai között e fontos és szükséges tárgyban szakadás támadjon; veszélyes volna ez mind az egyházra, mind a hazára nézve.

És épen azért, hogy ily szakadásnak még lehetősége is megelőztessék, különös óvatosságot kivánnak már az első lépések, melyeknél leginkább a könnyen keletkezhető bizalmatlanságot kell kerülnünk. Korunknak, fájdalom, sajátságos szomoru jellege a gyanakodás és gyanusitás, s ez hazánkban is gyakran előfordul. Ismeretlen s nem értett vagy félreértett dolgok iránt könnyen támad gyanu az emberek kebelében. — Ennek folytán még a legjobb szándék is gyanusitva lesz, s ez a várt gyümölcsöt már virágában elhervasztja. — Ovakodjunk a lehetőségig ettől, hogy a viszálykodás károssá ne tegye, a mitől annyit remélünk, s ne jöhessen idő, midőn mind az egyházi, mind a világi katholikusok megbánhatnák a kérdés megindítását.

A katholica autonomia tettleges létesitése még uj eszme hazánkban, melyet részleteiben és következéseiben sokan nem is értenek, ugyanazért igyekeznünk kell, hogy annak megállapitása minden bizalmatlanság és gyanu kizárásával jöjjön létre.

A katholica autonomia az egész cath. egyházat illeti. A római katholica egyház pedig a r. kath. vallást követő egyháziak és világiak összesége. Ezen összeségnek van joga az autonomiát megállapitani s annak jogait gyakorolni, ma, miután egész összeségében nem teljesitheti, képviselet által kell gyakorolnia.

A kath. egyház ezen összegének tulnyomólag nagyobb részét kétségtelenül a világiak teszik. Nem kivánhatjuk ugyan, hogy az összes egyházat illető ügyek vezetésében az egyházi rend csupán csak számaránya szerint birjon befolyással; de azon kivánat, hogy minden ily ügyeknél a képviseletben a világiak legyenek tulnyomólag képviselve, méltányos és igazságos, s ezt az eszmét maga a mélyen tisztelt püspöki kar is követte javaslatában.

Mi, kik e tanácskozmányon együtt vagyunk, csak véleményt mondhatunk, de nem vagyunk jogositva, magunkat a katholica egyház képviselőinek tekinteni, s annak nevében határozólag felszóllalni.

Azonban a dolgot meg kellett valakinek kezdeni, s ezt megtette a nagyméltóságu püspöki kar, midőn javaslatot készitett, mely szerint a katholicus autonomia meg volna inditandó.

De hogy a dolog ily megindulása ellen bizalmatlanság ne támadjon, s azon vád ne emeltethessék, hogy az autonomiát nem az összes római cath. egyház állapitotta meg, szabadon választott képviselői által:

Véleményem, s ha szabad ugy szólnom, tanácsom a teendőkre s azok sorára nézve a következő:

A mélyen tisztelt püspöki kar, mely magas egyházi állásánál fogva is hivatva van a kezdeményezésre, most egyelőre ne bocsátkozzék javaslatában a catholicus egyház szervezésébe, ha nem csak azon szabályok megállapitására szoritkozzék, melyek szerint a rom. kath. vallást követő egyházi, világi honpolgárok meghatározott számu képviselőket válasszanak. De ezen szám ugy állapittassék meg, hogy annak tulnyomó mennyisége a világiakat illesse. Miután ezen a püspöki kar által megállapitott és ő felsége által is helybenhagyott szabalyok szerint megválasztatott s összejött gyülekezet, az se bocsátkozzék még az autonom szervezésébe, mert a szabályok, melyek szerint meg lőn választva, némileg octroyáltak voltak, mert ha az első megkezdésnél másképen eljárni nem lehetett, következve tisztán és teljesen nem tekintettethetik még az összes egyház képviseletének, hanem dolgozzon ki e gyülekezet egy rendszeres választási módot, mely szerint a római katholica egyház összegének ujabb gyülekezete lesz megválasztandó, s ez a másodszor választott gyülekezet fogja a magyarországi autonom. kath. egyházat teljesen képviselni, ez lesz hivatva és jogositva az autonomiának szervezetét, kezelését, az egyház-tanácsok felállitását és hatáskörét, szóval az autonomiának minden részleteit megállapitani, kivéve azonban vallásunk dogmáit, az isteniszolgálatot, az egyházi személyek fegyelmét s a papság nevelését, melyek az egyház világi tagjainak hatásköréhez nem fognak tartozni.

Hiszem, hogy ily módon sok bizalmatlanságnak, kétségnek és gyanakodásnak eleje vétetvén, az egyház világi és papi tagjainak őszinte közremüködése által az ohajtott czélt inkább elérhetjük.

Országgyülési tudósitások.

A képviselőház okt. 1-jei ülésében kihirdettetett a népnevelési törvényjavaslat tárgyában választott 25 ös bizottságra történt szavazás eredménye. A ház ezután határozatilag kimondja, hogy mig ezen bizottság elkésziti munkálatát, addig az osztályokhoz az urbéri ügyekről, kisajátitásról és uzsora eltörlésről szóló törvények s utasittassanak tárgyalásra.

Napirenden van Nikolics Sándornak a temesvári erdőre vonatkozó inditványa. Szóló kiemeli, hogy a lapok utján annyi hivatalos magán természetü közlemény jelent meg, hogy méltán kivánhatja az ezen kérdésre vonatkozó irományok előterjesztését. Tény, hogy a csatorna és kincstári erdők 10 évre bérbe adattak. Tény, hogy ezen bérbeadás a nyilvánosság mellőzésével ment végbe, tehát mind a bérbeadás, mind a nyilvánosság mellőzése a megállapitott szabályok ellen történt, a rendszabályok pedig már april hóban érvényben voltak. Ezután kimutatja az inditványozó, hogy a hivatalosan kimutatott előnyök daczára, a megkötött szerződés csak kárt okoz az államnak és az alsó megyei városoknak, szóló hivatkozik a 48. III. t. cz. 3 ik §-ára, melyben a miniszterek köteleztetnek irataikat megvizsgálás alá bocsátani, mit ez esetben a képviselőház tekintélye, az alsó megyék nyugalma és a pénzügyminiszter érdeke egyaránt kivánja.

Lónyay miniszter nagy figyelemmel meghallgatott beszédében előadja, hogy eljárásában csak az állam érdekét tartotta szem előtt, melyet a szerződés által elért annyira, hogy már az idénre is 2—300 ezer több jövedelmet tud az erdőkből fölmutatni. Kitér beszédében arra is, hogy a temesvári küldöttség járt nála; melyből — jegyzi meg mellékesen — azon tapasztalást meriti, hogy jövőre jó lenne minden küldöttséget mások jelenlétében fogadni. (Zaj.) — Pulszky Ferencz ugy látja Nikolics inditványából, hogy csak az irományok előterjesztését kivánja. Inditványozza, hogy megelégedvén a ház a miniszter nyilatkozatával térjen át napirendre. — Vukovics azonban nem vette ki a miniszter nyilatkozatából, hogy Nikolics kivánatának eleget kivánna tenni. — Deák Ferencz azért nem szeretné tárgyalni, mert ez inditvány mindkét félre nézve közel áll a gyanusitáshoz, ő Pulszky inditványához csatlakozik. Minek utána még Nyáry és Halász felszólaltak, a ház többsége az irományok előterjesztését illetőleg: nemmel szavaz. Lónyay miniszter azután saját jó akaratából leteszi az irományokat a ház asztalára, s külön külön is igér felvilágositást az egyes képviselőknek, ha akarják. Ezzel véget ért a gyülés is.

A képviselőház okt. 2-án tartott ülésében jegyző felolvassa a szőlőbirtok után járó tartozások megváltásáról szóló törvényjavaslatot végső megszavazás végett. Egyhangulag elfogadtatik s a főrendi házhoz átküldetik.

A pénzügyminiszter az 1869 ki államköltségvetés előlegesen tárgyalható részeit ugymint a királyi udvartartás, a király személye körüli ministerium, a közoktatási, pénzügyi s többi ministeriumok költségvetéseit a háznak átnyujtja és egy hosszas beszédben az 1867 ki financiális gazdálkodás számadását s annak kedvező eredményét kivonatilag ismerteti. — Zsedényi kérdést intéz a pénzügyminiszterhez, hogy van e szándékában, mint annak idejében a pénzügyi bizottság jelentésében is javasoltatott, egy főállamszámvevő szék felállitását czélzó törvényjavaslatot még ezen ülésszak alatt a háznak benyujtani.

Lónyay miniszter hivatkozik arra, hogy megemlitette beszédében, miszerint a mult 67-dik évben nem lévén a főállamszámvevőség rendezve, nem tehetett mást mint egységileg megállapitani s megbizni a Bécsben fennálló cs. k. főszámvevőséget. Jövőre nézve megjegyezte, hogy 1868. január 1-jétől berendezve van a számvevőség, melynek önállóságára nézve még ez ülésszak folytán elő fogja terjeszteni a javaslatot. — Zsedényi ezután oda nyilatkozik, hogy a számvevőszék tagjai, a miniszteriumtól egészen függetlenek legyenek, ugy mint Francziaországban megvan. — Horváth Boldizsár az ülésvégével az uzsora-törvény tárgyalását sürgeti.

A főrendiház okt. 2-iki ülésében a m. ü. jegyzőkönyvének hitelesitése után elnök fölkéri a jelenlevő belügyminisztert, hogy vigye meg ő felségének névnapjára a ház hő érzelmeiből fakadó üdv kivánatait. (Általános éljenzés.)

Napirend: a magyar-horvát egyezmény. Felolvastatván az erre vonatkozó irományok, Radvánszky zólyomi főispán emelt szót. Beszédében azt keresi, valjon a méltányosság alapján köttetett e az, s valjon bir e az állandóság életerejével; s miután ugy találja, hogy tökéletesen megfelel e két kelléknek, elfogadásra ajánlja, s egyszersmind köszönetet kiván szavazni jegyzőkönyvileg a magyar bizottság elnökének, gr. Majláth Antalnak.

Erre Bujanovics Sándor a képv. ház jegyzője átnyujtá a képv. ház által elfogadott szőlődézsmáról szóló törvényjavaslatot, mely felolvasottnak vétetvén, kinyomatni és szétosztatni rendeltetett. Tárgyalása hétfő déli 12 órára lett kitüzve. Erre az ülés eloszlott.

INTÉZETEK S EGYLETEK.

— **A kisfaludi-Társaság** két havi szünetelés után szept. 30-án tartotta első ülését. Tagok és hallgatók szép számmal jelentek meg. Először is Gregus Ágost bejelenté a társaság kitünő tagjának Tompának elhunytát s inditványozá, hogy emlékbeszéd készitésére Lévay Józsefet kérjék fel, mit a társaság általános helyesléssel elfogadott. Bemutatott két csomagot is, melyet Tompa elébbeni bepecsételt küldeményéhez kivánt csatoltatni. Ezekben kéziratok s átjavitott müvek vannak s tartalmukról a jövő ülésen Szász Károly és Greguss Ágost tesznek jelentést.

A gyülés középpontját Győry Vilmos székfoglaló értekezése képezé. Az értekező rövid áttekintéssel futott végig a svéd irodalom főkorszakain, a régi népirodalmon, melyből mai napig is több mint 230 skaldnak balladái, románczai, dalai maradtak fenn — úgy, hogy e tekintetben első helyet foglal el a svéd költészet az irodalmak között. Azután rá mutatott az ujabbkori fejlődés korszakára. A svéd irodalomban ez utolsó korszak jelesei között legmesszebb kiválnak Franzén, Tegnér és Runeberg. Mindenik lyrai és elbeszélő költő. Az értekező csak töredékesen s inkább egyes darabjaiknak felolvasása által mint [illegible] általános vonásokban igyekezett őket bemutatni.

BELFÖLD.

Ausztria.

Bécsben a hivatalos körök még mindig a galicziai kérdéssel foglalkoznak, hozzájárult aminap a Kellersperg ügye is, és a lapok általánosan roszalni látszanak, hogy a kormány mindkét tekintetben nem nyilatkozik. Mi ugyan a cseh kormányzót illeti róla azt beszélik, hogy ő egy reichenbergi képviselőnek ezen szavakat: „Olyan minisztériumban, a melyben egy Herbst és egy Hasner foglal helyet, egy Kellersperg nem ül" — azon megjegyzéssel mondta volna hogy nagyon szeretné, ha a „Reichenb. Ztg"-ban ezt kinyomattatná. Evvel persze mást mondani nem akart, mint az egész világ előtt közhirré tenni, hogy neki a miniszteri portfeuillet ajánlották ugyan, de azt el nem fogadta. Később báró Kellersperg persze igyekezett mindent desavoirozni, hanem ugy látszik nem igen sikerült neki, mert egyelőre szabadságot kapván alkalmasint idővel állását egészen elvesztendi. — Ami a gácsországi legfelsőbb utazást illeti, a „N. Fr. Pr." azt hiszi, hogy az végkép el fog maradni.

— A salzburgi és görczi tartománygyülések már bezárattak, a többiekről a következő tudósitások érkeztek:

Linz, okt. 2. 50,000 frt szavaztatott meg egy hid épitésére a Dunán át Linznél. A tartománygyülés kinyilatkoztatja, hogy kész a tartományi rokkantak alapitványát a kormány kivánatához képest átvenni. Az országos ügyrend, s a választási törvény revisiójára vonatkozó törvényjavaslatok az országos bizottságnak adatnak ki azon utasitással, hogy a legközelebbi ülésszak kezdetén adja be jelentését róluk.

Gratz, okt. 2. A országos ügyrendnek olyatén megváltoztatása, hogy az egyenes reichsrath választások lehetővé legyenek, mellette szólván Kaiserfeld Mór és Schlosser előadó, ellene Kaiserfeld József, 25 szavazattal 25 ellenében elejtik.

Czernovicz, okt. 2. A községi törvény megváltoztatásáról s a jószágok területéről szóló törvény másod olvasásban elfogadtattak.

Klagenfurt, okt. 2. Klagenfurt városa községének az összes házbér minden forintja után 2 és fél krajczár pótlék beszedése engedélyeztetett iskolai czélokra. Az alapitványok és intézetek tőkéiről előterjesztett zárszámadások helybenhagyattak.

A gács tartománygyülésben szőnyegre került a zsidók egyenjogositása a községi törvényhozásban. A referens Smolka volt. A javaslat ellen beszéltek, többek közt Haller és Krezeczunowitz. Az ügy Haller inditványára elhalasztatott.

A renitens püspökök ellen eszközölt bünkereset, mint bécsi lapok irják, egyenesen az igazságügymi niszter kezdeményezése folytán indittatott meg. Jelesen a linczi közvádló kérelmére, Rudigier püspök körlevele alkalmával sürgős kérdést intézett Herbsthez az iránt, hogy vajjon mikép fogja fel az igazságügyminiszterium a clericalis törvénysértések ellen intézendő esetleges fellépést, azt válaszolá Herbst, hogy bárha ő a közvádló függetlenségét föltétlenül kivánja megóvni, mégis szükségesnek tartja e tekintetben nyilatkozni. Őazt tartja, hogy nem csak az objectiv, de a subiectiv eljárásnak is helye van. A concordatum szabványai ellentétben állanak az államalaptörvényekkel; ennélfogva a független birákra kell bizni, határozni a felett, hogy vajjon e mellett is nem büntethetők e a püspökök nyilatkozatai.

A „Volksfreund" ugy értesül, hogy Meyeenburg lovag volna kiszemelve arra, hogy Ausztriát a legközelebbi átalános conciliumon képviselje. Azutánra pedig valami németországi követségi állomást szántak neki.

— Prágából távirják az „Ung. Lloyd"nak, hogy ott egy izgatott néptömeg megtámadta az országházát. A „Tagesbote" tulajdonosának K..h urnak minden ablakát beverték, s házát lerontással fenyegették. Sok állítólagos rendőrt megvertek. Egy zsidót kútba akartak dobni, azonban ez futással menekült. A huszárok hiában igyekeztek a tömeget szétszórni, mig gyalogság nem jött. A német szinház és casino, s a jezsuiták ablakait beverték. A casinoban egy tag megsebesült, s a csillár is megsérült. — Az ilyen éretlenségekkel a csehek nem használnak ügyöknek.

A „Wiener Zeitung" vasárnapi száma jelenti, hogy gr. Goluchowski Agenor, saját kére mére, a Budán, f. hó 1 sejéről kelt csász. kézirattal nyugalomba helyeztetett, s ugyan e napi kézirat szerint lovag Possinger Lajos u. v. tanácsos vette át ideiglenesen a lembergi helytartóság vezetését, ki ez alkalomból első osztályu helyt. tanácsosnak neveztetett ki alelnöki czimmel.

KÜLFÖLD

Francziaországban a spanyol dolgok az egész diplomatia működését kötve tartották. A franczia császár még Biarritzban van ugyan, de a spanyol forradalom győzelme valószinüleg tetemesen megröviditendi ott tartózkodását. A héten szó volt róla, hogy a császár már visszatért Párisba, hogy Biarritzban fontos tanácskozmányok voltak Pinard és Moustier jelenlétében, és hogy a császár Bordeauxban tartandó beszédre készült volna. E beszéd fontos reformok keresztülvitelét helyezte volna kilátásba, de elmaradt. Annyi bizonyos, hogy a császárnak meg kell változtatni politikáját és szabadelvü irányra térnie. — A jelöltségek még mindig nagy gonddal folynak a következő választásokra, természetesen a kormány reszéről is; de itt reménylik, hogy a kormány befolyása ezentul csökkenni fog. Mondják, hogy az utóbbi napokban megint harczias hirek keringtek volna, és hogy különösen a hadseregben nagyon fel vannak ingerülve Poroszország ellen. — A császárné kivánatára Perpignanban letartóztatott spanyol tisztek mind szabadon bocsáttattak. A kormány átlátja, hogy a spanyolok irányában semmi rendszabályokat nem szükség igénybe venni. A be nem avatkozás elvéhez szilárdan ragaszkodnak.

Poroszországban a kormány körökben nagy várakozással vannak Bismarck ur teljes felüdülése iránt. Körülbelül bizonyossággal állithatni, hogy a szövetségi kanczellár e hó közepe táján ismét megkezdheti hivatalos működését, és ezáltal minden a kanczellár távollétével kapcsolatba hozott hirek is végöket érik. A porosz király Baden-Badenben töltendi oktober elejét.

Az uralgó hangulat a békét óhajtja és Németországra nézve semmi sem volna anynyira veszélyes, mint a háboru, főleg Francziaországgal. Németország százszor inkább kivánja a tudomány és művészetben való versenyt Francziaországgal, semmint a Chassepot és gyútüspuskákkal való vérontást. De az utóbbit csak ugy kerülhetni ki, ha egyik nemzet a másik jogait tiszteletben tartja és erre Németország mindig kész. Vajha Francziaország is ily elvektől vezéreltetnék.

Észak-Amerikában a republicanusok ujjongnak, mert a választások mindenütt republikánus szellemben ütöttek ki, és a hátralevőkre nézve valószinüleg hasonirányu befejezés várható. Az államokban az aratás mindenütt jól ütött ki, nemcsak a mennyiséget, sőt a minőséget illetőleg is. A Hinvis, Wiscousin, és Jowa, államokból jött tudositások nagyon kedvezők; azonban Éjszak Carolinából szomoru hirek érkeztek. Az Egyesült-államok ez egyiptom-hőségü tartományában ugyanis éhségtől tartanak, mintán a nagyszerü termést a sok esőzések egészen pocsékká tették. Ily körülmények között a kormánynak intézkedni kellett, hogy a polgári rendet és biztonságot semmi meg ne zavarja, — Jefférson Davis családjával együtt Europába utazott.

Dél-Amerikában a háboru még nincs befejezve. Humayta lorombolása és az egyesült brasiliai argentin uruguay hadsereg előnyomulása óta semmi biztos hir nem érkezett. A paraguayak összeszedték magukat és valószinüleg közelebbről uj ütközet hirei állandnak előttünk.

Rómában szept. 23-án a consistoriumban több bibornok neveztetett ki, igy a madridi és lissaboni nuntius, Barili és Ferieri kaptak kalapot. — Mint beszélik, a pápa ő sztge ez alkalommal azt mondta volna, hogy a franczia nuntius értesülése folytán az a hir, mintha a franczia császár testileg és szellemileg menne össze, nem éppen igaz, kivált a szellemi képességről nem áll. De ettől eltekintve, a dolgok nem mehetnek igy tovább, Francziaország és Olaszországban rendkivüli események vannak készülőben, csak még kis ideig kell türelemmel lenni. Ő abban a biztos reményben él, hogy e hosszasan előkészitett események a dolgoknak biztos rendjét idézik elő és az egyház uj győzelmet fog ülni.

A „Liberte" irja, hogy Antonelli bibornok, a római franczia ügyvivő Armand gróf által értesittetett, hogy a Tiber partján, a San Giovani di Fiorituri templom partján egy titkos fegyverraktár fedeztetett fel, a római rendőrség utánna járt és csakugyan 200 két élü fejsze és 20 törrel megtöltött ládát találtak és koboztak el. — Ugyanazon bibornok a Spanyolország püspökeit és praelatusait felszólitá, hogy egész befolyásukkal kadályozzák meg a forradalom terjeszkedését. — A „Giornale di Roma" után a pápa egy levelét közli a protestansok és más akatholikusokhoz, melyben ezeket felszólitja, hogy az általános zsinat alkalmával egyesüljenek a katholikus egyházzal. A levél igy végződik: Ez egyesüléstől függ főleg a keresztény társadalom jóléte; e világ nem élvezhet igaz békét, hacsak egyetlen nyájjá nem egyesül egyetlen pásztor alatt.

Olaszország. Cadorna visszalépte után, a miniszteriumnak ki kelle egészitnie magát, ez meg is történt. Cantelli a belügyminiszterséget végkép átvette és Passini senator a közmunkaügyet vette át. Hir szerint Baracco követ a földmivelési miniszterséget venné át, melyet még mind a nevelésügyminiszter visz. A kamarák összeülésének ideje még nincs meghatározva, de valószinüleg november második felében fognak azok összeülni. A központi és vidéki kormányzás tekintetében behozandó reformokra nézt kiküldött bizottmány, Burgonival elén, bevégezte előmunkálatait és megtette előterjesztését, a miniszter elfogadta és ajánlani fogja a kamaráknak elfogadás végett. A hadügyminiszter is jelenti, hogy a hadgyakorlati tábor Foiano és Pardenone mellett e hó végén felfog oszlattatni.

A külügyekre nézve Olaszországba is a spanyol forradalom a legnagyobb érdekeltséget ébresztette s mondani sem kell, hogy a legnagyobb rokonszenvben részesül. A „Gazzetta di Torino" forrón óhajtja a felkelés sikerét s reményli, hogy a spanyolok okulván saját kárukon, zsarnokaikkal nem fognak alkuba ereszkedni, valamint nem kétli, miként a jelszó „ki a Burbonok"-kal a Pireneusoktól egész Granadáig hangzani fog, mint az az Abruzzik tól Palermoig harsogott. A „Gaz. Piemontese" figyelmezteti olvasóit a S. Sebastiano s a Tuilleriákból érkezett hirekre, melyek szerinte nem sok hitelt érdemlenek, megvallja ugyan, miként a jelen forradalomról egyelőre határozatilag nyilatkozni nem mer, mind a mellett nem kételkedik, miszerint a spanyol dynastia sorsa, mely ellen minden párt tör, melyet minden nemzet gyülöl, s mely a müveltség s haladás tagadása, kérlelhetlenül el van döntve.

Az olasz franczia alkudozások megszakasztattak, miután, mint a „Gazzetta di Torino"-t Florenczből értesitik, a franczia kormány a csapatok visszavonulásáról hallani sem akar.

Spanyolországban a forradalom mindenütt győzött és Izabella trónjának megsemmisülése ma már bevégzett tény. A királynő ugyanis San Sebastianból jöve szept. 30 án lépte át a franczia határt és ugyanazon kocsiban Marfori és Gonzalez Bravo kedvenczeivel együtt, Biarritz fele ment, hol valami egy negyed óráig Napoleon császár és annak családjánál időzött és azonnal külön vonattal Bajonne felé Pau várba indult, hol a számüzött spanyol királynő a császár által rendelkezésére bocsátott kastélyban nehány napot pihenni szándékozott. Innen, ugy beszélik, a királynőnek czélja Rómába menni és ott a szent atyánál vigaszt keresni, ha segélyre nincs kilátása. E szerint tehát az utolsó Bourbonház is megbukott és a spanyol földön még csak egyetlen képviselője van, a kis Girgenti gróf. Spanyolország sorsa most már teljesen a spanyolok kezében van letéve, mivel a franczia kormány is elhatározá az eseményektől távol tartani magát s hir szerint Moustier marquis ebben az értelemben a külföldi hatalmakhoz jegyzéket is küldött volna.

Madrid minden vérontás nélkül a felkelők kezébe került és csak egy békés felkelésnek szinhelye lőn, melyben a katonai csapatok fraternisáltak a néppel és együtt kiálták: Le a Bourbonokkal! Éljen a népfelség! Ezek folytán a miniszterelnök tárczáját letette és a hatalmat egy forradalmi junta gyakorolja, mely a liberalis unio pártosaiból áll. — A felkelési mozgalom a vidékeken is, a Madrid melletti gyors győzelem után, hol Novaliches tábornok Serrano által megveretett, mindinkább bevégzetettnek lehet mondani és csekély kivétellel már az egész ors ág a mozgalomhoz csatlakozott.

A főkérdést illetőleg, hogy ki legyen az állam feje, még semmi határozottat nem irhatunk. A „Times" egy távirata azt jelenti, Prim és Serrano egyetértenek. A „Herald" pedig azt állitja, hogy Prim a portugalli király megválasztását óhajtja. Prim és Serrano egyetértése e tekintetben döntő lenne A párisi „Presse" szerint az ideiglenes kormány tagjainak egy része Don Carlos fiát, Montemolin grófot, mások pedig a portugalli királyt, vagy annak öcscsét óhajtják, miután a portugalli király maga állitólag vonakodik a spanyol koronát elfogadni, Izabella dynasztiájának bukását már proclamálták. Ugyancsak a „Presse" szerint a király San-Sebastianban egy lemondási okirat szövegét terjesztette a királynő elé, melyben lemondott volna az aszturiai herczeg javára, azonban Marfori palota-intendans, Loja marquis és pater Claret ellenezték a tervet, mire a királynő elhalasztotta az aláirást. Mindazáltal azt hiszik, hogy az aláirás később bekövetkezett, s az okmány Conchának meg is küldetett. A királynő bátortalan magatartását az egész válságban a franczia félhivatalos lapok is élesen elitélik.

Az „Etendard" és „Patrie" tudni akarják, hogy a miniszterium már megis alakúlt és pedig a következőleg: Serrano miniszterelnök, tárcza nélkül; Castilla kereskedelmi-, Topete tengerészeti-, Aguire igazságügyi, Prim hadügyi-, Olozaga külügy-, és Madoz pénzügyminiszter.

Angliában az egész mult héten át spanyol dolgokkal foglalkozott. A „Times" előre is hirdette, hogy a jelen felkelés halomra dönti az utolsó bourbon trónt. Többféle fejtegetást talált ama kérdés, hogy ki számára fog leköszönni a spanyol királynő, hogy ki fog a regensséggel megbizatni és ha vajjon lehetnek-e kilátások egy erős tartós köztársaság megalakulására? A királynő pénzküldeményeit is mindenféle megjegyzésekkel kisérték és némely lapok már tudni vélték amaz összeget, melylyel a spanyol királyné az angol bankban rendelkezik. A börze azonban azzal vigasztalja magát, hogy a dolgok bármily fordulata is haszonnal járand a spanyol papirokra nézve. A nép ugyszólván kárörommel tekint a királyné elüzésére.

A választási mozgalmak rendes folyamatban vannak és naponként legalább 50, sőt 100 beszédet vonnak maguk után. A választások eredménye felől még semmi bizonyosat nem tudhatni; de a dolgok eddigi állása azt mutatja, hogy a szabadelvü párt a legközelebbi választásoknál tulsulyra fog emelkedni. A nők korteskedése szintén tart és a fuisbury-i kerületben nagy nehezen ismét sikerült egy nőnek a névsoron maradnia.

Az edinburghi herczeg Sydney-ben ráirányzott merénylet következtében felhagyott uj seelandi utjával és Kalkuttába ment. Indiában nagy nyugalom uralg és azt reménylik, hogy ily körülmények között sok mindenre alkalmas az idő. Az ind nyelven megjelenő lapok azonban nem elégszenek meg a herczegi látogatással, hanem egy herczegi alkirály kinevezését és állandósitását kivánják.

A bolgár felkelés. A legujabb hirei a Balkánból sept. 23-ig terjednek; több kisebb csatározásról beszélnek, melyek csak az által figyelemre méltók, hogy a bandák számát és fegyverztét mindig világosabban és határozottabban tüntetik fel. Hevesebb csatát vivott a slivnói basa a Calkán lejtőjén; természetesen mindkét fél győztes maradt. A török jelentés tudni akarja, hogy 400 felkelő részint megsebesült, részint elesett, a Naradnost szerint ismét 200 nizam fogatott el; mi igaz mindebből, nehéz kitalálni. Az emlitett slivnói pasa hihetőleg teljhatalmánál fogva „legfőbb parancsnok" czimet vett fel s ily aláirással ellátott hadüzenetet küldött Rustchukba. Sabri pasa átolvazta az iratot s megmutatta nehány konsulnak. De mihez fog, arról mitsem szólott; hihetőleg utasitásra vár Konstantinápolyból. A bolgárok, a Naródnost további értesitése szerint, egy emlékiratot küldöttek III. Napoléoe császárnak, melyben „az elnyomott nemzetiségek eme védnökét" arra kérik, vegye figyelembe helyzetöket. Ők csak nemzeti koemányt és autonomiát kérnek s a párisi szerződésnek épen uinss szándékukban ellene szegülni. Mondják, hogy Napoleon császár számos ügyérei által biztositotta a bolgárokat, hogy az egyházi kérdés bolgár értelemben fog megoldatni s hogy a szultántól még egyébb lényeges engedményeket is kapnak. Sőt bolgár körökben azon hir is hitelre talál, hogy a párisi szerződő nagyhatalmak konferentiát fognak tartani a Szajna partján, a portával közösen határozandók Bolgárország uj helyzete felett.

VEGYES.

— **A legmagasabb kir. udvar**, hallomás a szerint, deczemberig fog Gödöllőn tartozkodni. A király ő Felsége kénye-kedvére vadász és néha-néha Pestre berándul miniszteri conferentiák és általános audientiák tartása végett. A királynő pedig a nap nagy részét mind gyöngéd anya, a gyermekei fölötti gondoskodással tölti, s egy-két óráig belovagolja Gödöllő környékét, mig királyi gyermekek a parkban szaladgálnak s ide s tova sétakocsizást rendeznek.

— **A Beniczky feltalálásáról** f. hó 2-án délelőtt felvett jegyzőkönyv következő adatokat nyujtja: Szentgáli nevü, Bogár halászmesternél alkalmazott halászlegény julius hó utolsó napjai egyikén halászni volt a tököli határon Cspel szigeten. Egyszer Szentgáli meglátta, hogy a vizen valami nagy test uszik a part felé. Négy óra tájon a viz csakugyan kihajtotta a testet a partra, akkor látták a halászok, hogy az egy jó módu ember holtteste, mely hanyat feküdt a vizen, s ugy fel volt puffadva, hogy mellényes attilája felrepedt és foszlányaival fejét egészen eltakarta. Mellén egy zsebkendő volt odatapadva. Össze volt szakadozva a pantalon és a magyar csizma is. Minden zseb ki volt a ruhadarabokon forditva, csupán a baloldali nadrág zseb nem. Ebben 4 ft 39 krt találtak a halászok, ép állapotban, az ingben pedig két arany gombot. Mindezeket, és az igen nehezen járó csizmákat Szentgáli magához vette. Aztán evezőkre tették a testet, s valami 30 lépésnyire vitték a parttól. Oly nehéz volt négy embernek is, hogy minden 10 lépésnyire meg kellett pihenni. Ott sirt ástak egy csakánynyal nagy keservesen, és beletették a testet. Ez alkalommal jól megvizsgálták, különösen meztelen felső részét, s legkisebb nyomát sem találták a sértésnek, melyből erőszakos halálra lehetett volna következtetni.

Szentgáli és legénytársai elbeszélték ez esetet Bogár halászmesternek, ki egy ercsini ember által rögtön tudósitotta a hatóságot Ercsinben a Dunából kifogott tetem eltemetése felől. Hogy ez ember értesitette-e a hatóságot Ercsinben vagy nem, arról még eddig bizonyosat nem tudni, de az tény, hogy Ercsinből egy lélek sem jött tudakozódni az esemény felől. A tököli csárda eseménye után rövideden Szentgáli és még két legény uruk által Pestre küldettek hallal. Szentgálinak még zsebében volt a Beniczkynél meg talált pénz s ennélfogva utjában Hamzsabég mellett megállott a korcsmában s ott meglehetősen leitta magát. Midőn utját folytatni akarta, szomoruan vette észre, hogy kosarát a halakkal együtt ellopták. Hogy e vesztességért urát némikép kárpótolja, átadta neki a Beniczkynél talált arany inggombokat, azon megjegyzéssel, hogy ha ne talán birói vizsga tartatnék, akkor azok kiszolgáltatandók leszneк. Azóta mind Bogár mind Szentgáli gyakran bejöttek Pestre hallal és Steinberg Jakab kereskedővel gyakran érintkeztek a Dunaparton. Szentgáli, ki azalatt Beniczky csizmáját megfejelteté és viselte, végre Steinberg kereskedőnek is elbeszélte ez esetet és csodálkozva emlité fel, hogy daczára a megtörtént följelentésnek, Ercsibe senki sem jött vizzgálatot tartani. Steinberg, kinek közbevetése nélkül még sokáig homályban maradt volna Beniczky ügye, azonnal jelentést tett a Pest városi kapitányságnál, melynek folytán Beniczky teteme csakugyan meg is került. A halászok a vizből kifogott tetemet tekintetbe véve azt következtetik, hogy az már előbb valaki által kifosztatott, és keresztül kasul átvizsgáltatott, mert zsebei ki voltak keresve és férfi hulla soha sincs háttal a vizben, hanem — Bogár 33 évi tapasztalása szerint — mindig arczczal szokott a vizben feküdni.

— **Akademiánk régészei** a Föv. L. szerint közelébb egy nagybecsü oltárt vesznek tudományos vizsgálat alá. Ez Haynal kalocsai érsek tulajdona, ki azt e czélból Rónay Jácint akadémiai jegyzőhöz küldte be. Az egésznek széle és magassága legfölebb három-négy láb lehet, mind a mellett igen sokat ér, nemcsak a vert arany ábrák és gyöngyök miatt, melyek fényes fekete fakeretét ékesitik, hanem régisége és művészi becse folytán. Vagy a 16-ik század végén, vagy a 17-ik század elején készülhetett. A széles és disz-homlokzatos fakereszt rajza kitünő, tiszta renaissance stylben. Fölül ereklyék vannak befoglalva a homlokzaton. A kép maga finoman rajzolt és szinezett mű. Tárgya a boldogságos szüz, a mint az arkangyal meglátogatja. A szoba bútorzata a renaissance korból való. Egy szék alsó részén két kis galamb látszik, mint az ártatlan béke jelvénye. E sokat érő művészeti régiség becsét hivatott régészeink s műbirálóink fogják közelébb megállapitani.

— **Oroszországban**, a szarapuli kerület wjatkai kormányzóságában egy különös secta keletkezett Követői templomba nem járnak, nem imádkoznak, minden szent képet szétzuztak s az elüljáróság intésére ekként nyilatkoztak: „Nem ismerünk mást el, mint a mennyei atyát, senkitől sem várunk semmit, csak tőle, ő őriz bennünket s titeket — stb." A secta „nemimádkozónak" nevezi magát s már több helység csatlakozott hozzájok. — A felsőbbség elhatározá, hogy keményebb eszközökhöz nyul, s a secta kezdőit börtönbe vetette. Ezekért a többi is elment s tömegesen kivánták bebörtönöztetésöket. Számuk is nagy volt, hogy mult év októberében 170-en voltak bebörtönözve, s hely szüke miatt sokat vissza is utasitottak. — Egy papokból álló bizottmánynak kellett volna a tévelygőket megtéritenie, azonban semmitsem volt képes kieszközölni. Ezalatt az elzártak a börtön szüke miatt igen haltak. Ekkor kibocsátották őket s lakaikban törekedtek őket megtériteni, ami sikerült is. A börtönből kibocsátottak poenitentiát tartottak s az egyház keblébe visszatértek s csak mintegy 50-en, az ámitó vezérek, kiket megtériteni nem lehetett, ülnek a börtönben, várva sorsukat.

— **Türr István** tbnok, mint Bajáról irják, ott hitfelekezet nélküli népnevelési kört inditványozott, s inditványát az oct. 1-sei városi közgyülésben kifejtvén, az oly tetszésben részesült, hogy a kör már is megalakult.

— **Szénbányát** fedeztek fel Buda közelében, melynek szene 90 perczent tiszta szénsavat tartalmaz, kormot nem hogy maga után, mert nem tartalmaz sem földet sem ként. A vizsgálatok szerint e szén felülmul minden eddigi fajt, gázvilágitásra azonban nem alkalmas.

— **Vasmegyében** a szőlősi téglaszinnél egy római temető alapfalára akadtak. Egy urna már fölszinre került; s egy római korsót is találtak. E tárgyak: egy hosszukás zöld üveg, apró csontrészek, Tulok Lajos szőlősi kasznár urnál megszemlélhetők. — Nem régiben pedig a kozári legelőn egy arany pénzt találtak, melynek egyik lapján szent László király látható, a másik lapon olvasható köriratból pedig kitünik, hogy a pénzt Hunyady János kormányzó verette. Ez érdekes és értékes találmány Garr Frigyes ur birtokában van. Általában e vidéken — hir szerint — annyi becses régiség jön napfényre, hogy érdemes volna regészeinknek oda utazást tenni.

— **Horváth Mihály** püspök és Ipolyi Arnold egri kanonok Gyulai Pál kiséretében a történelmi társulat közgyüléséről vissza értökben Nagy-Enyedre is betérvén, itt igazán ősi vendégszeretettel fogadtattak. Alsófehérmegye főispánja az este 8 órakor megérkezetteket maga fogadta vendégszerető lakjába, hol nemsokára b. Kemény István, a ref. főiskola főgondnoka vezetése alatt a megyei és városi tisztikar sietett tisztelkedni, esteli közben pedig a ref. iskolai ifjuság rendezett serenadéot s szép dallamaival mulattatá a vendégeket. Másnap a püspök meglátogatta a főiskola helyiségeit is.

— **Az alföldi vasut** bizottsági megjárása Csabától Zomborig októberhó első napjaiban fog véghez menni. Ugyanez alkalommal az inséges időben a kormány költségén létesitett alépitményi munkálatokat is át fogják adni az alföldi vasut vállalkozóinak.

— **Egy zimonyi távirat** jelentése szerint a szab. dunai gőzbajózási társulat legnagyobb vontató gőzöse az „Európa" egészen leégett. A kár tetemes. A gőzös 200,000 ftig volt biztositva. A tüzelő összeégett.

— **Farkas József** szepesmegyei lakatos oly fegyvert talált fel, melylyel egyszeri töltés mellett huszszor lehet lőni. Találmányát király ő Felségének akarja felajánlani.

— **Mint a „P. N." tudni akarja**, a kath. autonomia ügyében a magyar püspöki kar f. october hava 12-én kezdi meg az értekezletet Deák Ferencz javaslata felett.

— **Brestl** osztrák pénzügyminiszter Pestre érkezett, hogy Lónyay miniszterrel a függő pénzügyi kérdések felett tanácskozzék.

— **Az igazságügyminiszter** engedélye folytán Karagyorgyevics, Sztankovics és Trifkovics a szerbiai fejedelemgyilkosság ügyében, külön gőzhajón katonai fedezet alatt Zimonyba vitetnek szembesités végett.

— **Beniczky Lajos** temetése vasárnap f. hó 4-én délután a legnagyobb ünnepélyességgel és a két főváros lakosai általános rendkivüli részvét mellett ment végbe, ugy hogy Pest a gr. Teleky Lászloé óta, olyan temetésnek szinhelye nem volt. A hulla a Ferencziek templomában 2 órakor tartott gyászszertartás és beszéntelés után az ujpesti temetőbe vitetett, hol Várady Gábor mármarosi képviselő, az elhaltnak barátja megható emlékbeszédet tartott.

— **A lipótmezei tébolydát** még e hó folytán megnyitják. Az intézet 480 elmebetegre van számitva, de szükség esetében jóval többet is befogadhat. Mint halljuk, három osztályt állitanak fel. Az első osztályba azok jönnek, kik külön ápolást és jobb ellátást kivánnak s ezekért naponkint 3 frtot kell fizetni, a második osztályban 1 frt 50 kr, a harmadikban 70 krt fizetnek. A szegénységi bizonyitványnyal ellátottak ingyen vétetnek fel. Az intézetben több dolgozó szoba van oly betegek számára, kik valamely kézi-munka gyakorlására vagy megtanulására hajlamot mutatnak. A földmivesek kertészkedéssel foglalkozhatnak. Minden vallásfelekezetnek lesz temploma és papja. A személyzet igazgatóból, 6 orvosból, 1 felügyelőből, 1 ellenőrből és 1 irodatisztből fog állani. Lesz bonczoló terem is, de arról, hogy az intézetnek magának legyen gyógyszertára — mi igen szükséges volna, — megfeledkeztek. E hiányt jó lenne minél előbb pótolni.

Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő:
ZOVÁNYI J. MIHÁLY.

T Ő Z S D E.

Pesti áru- és értéktőzsde
oct. 6-án.

Gabna-árak.		Suly-fontokb	Ára mérőnkint
Buza	bánsági	83	3 70 4.15
"	"	85	4 15 –4.60
"	tiszai	83	3 80 – 4 25
"	"	85	4 15 –4.70
"	pesti	83	3 80 –4 25
"	"	85	4.25–4.70
Kétszeres		—	—
Rozs		78–79	3.10–3 55
Árpa	serfőzésre	68–70	2 45– 3 35
"	etetésre	66–68	2 20 3 —
Zab		46–48	2.60– 3 10
Kukoricza	bánsági	—	—
"	uj	—	2.60– 2 65
Bab uj		—	4.— –4 50
Köles		—	2.40 –2.60
Repcze		—	5.— –5 25
"		—	5.40–5.60

Záloglevelek.	Adva	Tartva
Nems. bank kisors. ezüst	97.70	97 90
" " " o. é.	93 —	93 20
Magyar földhitelintézeti	90 75	91.25
Ausztriai "	102 25	103 75

Magyar értékpapirok árkelete.

	Adva	Tartva
Pesti kereskod. bank	600 —	610 —
Budai keresk. és iparb.	202 —	205 —
Pesti iparbank	275 —	275.—
Magyar hitelbank	83. —	84. —
Pesti takarékpénztár	1450.—	1450.
Budai "	440.—	4 0 —
Pesti hengermalom	1160.—	1170.—
Pannonia gőzmalom	1400.—	1410.—
I-ső budapesti gőzmalom	640 —	645 —
Budai gyár-telep	375.—	380.—
Concordia gőzmalom	625 —	630.—
Budai királymalom	505.—	510.—
Szegedi kivit. gőzmalom	—.—	—.—
I. ujpesti szeszfinomító	500. —	505.—
Pestbudai butorkézmű	—.—	190.—
Magyar biztositó-társulat	565.—	575.—
Pannonia viszonbizt.-társ.	195.—	200.—
Pesti biztositó-intézet	255.—	260.—
Magyar északi vasut	75. —	76 1/2
Pesti közuti vaspálya	405.—	407.—
Kereskedelmi épület	400.—	412.—
Lánczhid	428.—	435.—
Alagut	88.—	92,—
Magyar földh. záloglevél	92 1/2	93.—
Pesti keresk. b. zálogl.	96 1/2	97.—

Bécsi börze
oct. 4 én.

Államadósság.	Adva	Tartva
5% osztr. értékü	54.20	54.20
" " adómentes	58.—	58.18
" nemzeti kölcsön	62.—	62.10
" metalliques	56 70	[illegible]
1860-ki sorsjegy	82 70	82.80
Magyar földteherm. kötvény	72 25	72.75
Bánáti " "	71.50	72.—
Horvát " "	73 —	74.—
Erdélyi " "	69.75	70.50

Sorsjegyek.	Adva	Tartva
Hitelintézeti . 100 frtos	137.75	138.25
Dunagőzhajózási " "	90.—	91.—
Budai 40 "	80.50	31.—
Eszterházy hg. " "	150.—	155.—
Salm " "	37.—	38.—
Pálffy " "	28.—	28 50
Clary " "	31.50	[illegible]
St. Genois " "	28 50	29 50
Windischgrätz 20 "	20.—	21.—
Waldstein " "	20.50	21.50
Keglevich 10 "	14.50	15 50

Részvények.	Adva	Tartva
Nemzeti bank	716 —	717
Hitelintézet	206 20	206 40
Magyar hitelbank	83.—	83.50
Alsó-ausztr. esc. társulat	621. —	623.—
Anglo-osztr. bank	157.50	158.—
Ausztriai földhitelintézet	107 —	107.50
Északi vasut	1858	1858
Államvasut	253 30	253.50
Déli vasut	183.30	184.—
Erzsébet vasut	157.50	158.—
Gal. Karoly Lajos vasut	207 50	208 —
Lemberg csern. vasut	183.—	183.50
Cseh nyug. vasut	149 50	150.—
Dél.-ész. ném. összeköt. vasut	152.50	154.—
Tiszai vasut	150.—	151.—
Magyar északi vasut	74.—	76.—
I-ső erdélyi vasut	144.50	145.—
I-ső ausztriai Dunagőzhajózási társaság	517.—	519 —
Pesti lánczhid	430.—	430 —

Elsőbbségi kötvények.	Adva	Tartva
1862. Erzsébet vasut	101 25	101 25
1867. államvasut	118.25	118 75
Déli vasut	98 —	98.50
Északi vasut	89.50	89 75
Cseh nyugoti vasut	82.50	83.—
Tiszai vasut	—.—	—.—
Gal. Károly Lajos vasut	94.50	95.—
Magyar északi vasut	—.—	—.—
Lemberg-csernov. vasut	74.75	75.25
Erdélyi vasut	80.57	81.25
Ausztr. Dunagőzhajóz. társ.	93.—	94.—
Pesti lánczhid	——	—.—

Érték és pénz.	Adva	Tartva
Frankfurti váltó	96.60	96.90
Londoni váltó	115.95	116.10
Párizsi váltó	46.—	46.10
Cs. arany	5.51	5.52
Napoleond'or	9.23	9.26
Egyleti tallér	1.66	1.67
Ezüst	113.50	113.75

H I R D E T É S E K.

29. SZ. URBAN KÁROLY KŐFARAGÓ

Pesten, kerepesi-ut 29 sz. a.

ajánlja magát mindennemü

siremlékek, szobrok és egyházi oltárok

elkészitésére.

Továbbá elvállal bárminemü

épitkezési munkákat

a legolcsóbb áron.

Vidéki megrendelések a legpontosabban eszközöltetnek.

Misemondó ruhák

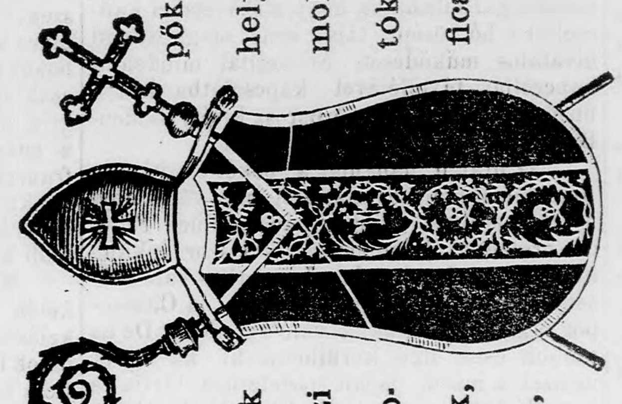

dluvialék , dal- harisnyák és czi-
matikák , albák pök- mónstranzok
rochettek, velumok helyhe , ciboriu-
vánkusok , egyházi mok , gyertyatar-
iskolai és czéh lobo- tók, kereszték , paci-
gok , oltár teritők, ficalék, füstölökp
infulák , kesztyük, lámpák ,

valamint mindennemü

E G Y H Á Z I S Z E R E K

legjutányosabb áron

kaphatók

OBERBAUER ALAJOS

gyárraktárában váczi-utcza 15. sz. Pesten.

Árjegyzékek és minden utasitás kivánatra beküldetik.

Az első cs. kir. szabad. **dunagőzhajózási társaság.**

Alulirt igazgatóság tisztelettel jelenti, hogy a helyigőzösök

csütörtöktől folyó évi oct. hó 1-jétől fogva

Pest, Császárfürdő és O-Buda között.

ó r á n k é n t

hétköznapokon reggeli 8 órától esti 6 óráig, vasárnap és ünnepnapokon reggeli 7 órától esti 5 óráig

fognak közlekedni.

Pest, 1868. évi szept. hó 26-án.

Az első cs. k. szab. dunagőzhajózási társaság

forgalmi igazgatósága Magyarországon.

A new-yorki „Singer manufacturing Company"

valódi amerikai varrógépeit

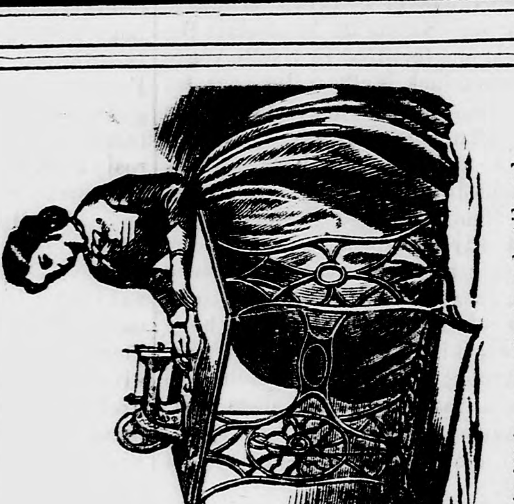

van szerencsém a tisztelt közönségnek ajánlani, midőn az ugynevezett családi varrógépeket ajánlom figyelembe, melyek minden lehető, segédrészszel ellátvák, hogy egyszerü s könnyen kezelhető szerkezetük nagy sokoldaluságuk s tartósságuk által minden más rendszert felülmulnak.

Különösen valók ezek házi használatra fehérnemüeknél, nőszabónak divatmunkáknál, valamint ingelőkre ernyő — s föveggyárosoknak.

Szabók, czipészek, nyergesek, kalaposok stb. használatára ajánlom a nagyobb

manufactura-varrógépeket

melyik a különféle czélok szerint különféle előkészletekkel el vannak ellátva s egyszerü szerkezetük s nagy tartósságuknál fogva tünnek ki.

Minden gép tökéletes jótállás mellett adatik el.

Tanitás ingyen.

Füzésre s a legujabb divat szerinti hölgyöltözékekre megrendelések elfogadtatnak.

Roth L. F.

Főügynök Magyarország s mellék tartományaira nézve.
Pesten, Váczi utcza 18. (Nemzeti szálloda.)

Kitünő minőségü és olcsó órák.

KOHN IGN.

dusan felszerelt, az évek során jeles hirre kapott

ÓRA-ÜZLETE

Pesten, kigyó-utcza 6-dik szám alatt.

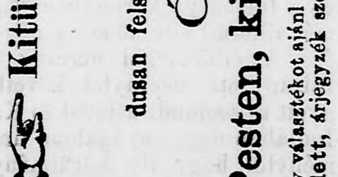

nagy választékot ajánl mindennemü jól beigazitott órákból, **két évi szavatosság mellett,** árjegyzék szerint. Minden óra a pesti kir. fényelőlő hivatal részéről ellen-őri jegygyel van ellátva.

A nálam vásárolt órák a legpontosabban vannak igazitva, ugy hogy akár függő, akár fekvő helyzetben vannak ez pontosságukra nézve semmi befolyást nem gyakorol. Egy általam irt könyvet fognak igen t. vevőim ingyen kapni, melyben közölve vannak az órák minél további pontosságát eszközlő óvó rendszabályok.

Genfi zseb órák.

Ezüst hengerórák 4 rubinnal	frt. 10—11
" aranyszéllel, felszökenő	12—13
" hölgyórák	13—14
" hengerórák 8 rubinnal	14—15
" " dupla fedéllel	15—16
" hengeróra krist. üv. 4—8 r.	15—16
" horgonyórák 15 rubinnal	15—16
" dupla fedéllel 15 rubinnal	18, 20—22
" angol horgonyórák kristályüveg 15 rubin	18, 20, 22—24
" seregh. horgonyórák dup. feb.	21—23
" horgonyremontoir, valódi kengyelnél fogva felhuz.	27—29
" dupla fedél 15 rubinnal	34—37
Arany hengerórák, 3 próbás arany, 8 rubinnal	30—32
" arany köpeny, 8 rubinnal	34—36
" hölgyórák 4-8 rubinnal	24—27
" hölgyórák aranyköpenynyel, 8 rubinnal	31—37
" hölgyórák, gyém. kirakva	54 56
" horgonyórák 15 rubinnal	35—39
" finomabb arany köpeny, 15 rubinnal	44—49
" horg. dupla fedél 15 rub.	54—57
" horg arany. köpeny.	64, 69, 79, 89—95
" horgonyóra kristályüveggel, arany köp. 15 rubinnal	59—74
Aranyhölgy-horgonyóra 15 rubin.	42—46
" kristályüveggel	47—51
" remontoir-ok, valódiak, kengyelnél fogva felhuzandók 15 rubinnal	69, 79, 89—99
" dupla fedéllel	110, 119, 130, 148—188
Ingaóra minden 24 óra után felhuzandó	9, 10—11
" 8-adnapra felhuzandó	16, 19, 21, 23
" óra és félórai ütéssel	30—32
" és negyedó ütéssel	48, 50—54
Franczia bronzórák, mindenik hétről hétre felhuzandó	18, 25—30
" minden két hétben felhuz.	40, 60, 90, 120, 180—200
Franczia ébresztő órával	6
" mely ébresztésnél gyertyát gyujt	9, 11
13 próbás ezüstlánczok	3, 4, 5—6
" hosszu	7, 8, 9—10

Vidéki megrendelések előre beküldött ár vagy utánvét mellett legpontosabban és gyorsabban teljesittetnek és a mi tetszésre nem találna, kicseréltetik.

Órák, arany és ezüst a legmagasabb áron cserében vétetnek.

Mindennemü igazitások általam feltalált gépek és szerszámok segitségével a legujabb genfi mód szerint készittetnek, és igen olcsón számittatnak.

Pályakoszoruzott a párisi kiállitáson. A munkás osztály javára. Munkás óra (Montre Prolétaire) kulcs nélkül felhuzható, igen tartósan készitve, két különböző fajban 10 és 12 frtjával. — Egyedüli depot Magyarország és kapcsolt részei számára csak nálam.

Kohn Ignácz, órámüves.

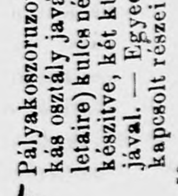

8—50

Pest 1868. Gyorssajtónyomása az Első magyar egyesült könyvnyomdának (Büchler, Harsányi Nagy) 3 korona-utcza 18. szám alatt.